

COMUNICACIÓ DE L'EXCM. SR. PRESIDENT DE LA DIPUTACIÓ

DIPUTACIÓ PROVINCIAL
PRESIDENCIA

AL DEPARTAMENT CENTRAL

En la *Memoria* últimament endreçada per aquesta presidència a la Corporació provincial, s'insisteix en la necessitat, ja en altra ocasió solemne assenyalada, de completar l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS ab la Secció de Ciències y la Secció filològica de la llengua catalana.

El grau d'enfortiment, verament admirable, que han aconseguit les Seccions actuals, concretades als estudis històrics y arqueològics, fa desitjar més vivament estendre 'ls beneficis d'aquest fecunde treball col·lectiu a l'estudi de la nostra estimada llengua y al de les disciplines científiques totes. Y el prestigi que tant rapidament s'han guanyat a Espanya, aixís com les continuades proves de consideració de respecte, y fins d'admiració, rebudes de les grans corporacions culturals d'Europa, subratllen vigorosament la conveniència d'ampliar aquesta INSTITUCIÓ, de completar-la, de donar-li un camp més vast en el qual pugui treballar per la nostra iniciació científica y per l'enfortiment y la glorificació de la cultura catalana en tots els ordres.

La Diputació, que compta en la seva historia ab profitoses iniciatives culturals; que va pensionar, entre altres, an en Fortuny; que va adquirir la Biblioteca musical Carreras abans que emigrés a terra estrangera; que va enviar en Rubió y Lluch a Grecia a estudiar la dominació catalana a l'Orient; que s'encarregà de les escoles tècniques quan l'Estat va suprimir-les; que va publicar una de les primeres cartes geogràfiques de Catalunya; que ha subvencionat sempre totes les institucions y manifestacions culturals, desde les exposicions d'art

als treballs de botànica desde les investigacions geològiques a les més humils funcions tècniques; ha entrat, ab la creació de l'INSTITUT, en la via de l'organització colectiva del treball científic, que en tots els pobles ha multiplicat la feconditat de l'esforç individual isolat, donant gran esplendor, amplituts excelses, irradiacions dilatades, a les mateixes energies individuals.

Tant clara va aparèixer la feconditat d'aquesta forma de treball colectiu, que, poc després d'haver creat aquesta Diputació l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, els estudiosos de Madrid varen adonar-se de la superioritat del nou instrument científic, y l'Estat, imitant la nostra obra, ha acabat per crear un centre d'estudis semblant al nostre INSTITUT. Y quan aquest centre d'Estudis, recollint una iniciativa de l'INSTITUT, ha arrancat a l'Estat medis pera organitzar una escola a Roma, ha hagut de cercar la cooperació de la jove y ja gloriosa corporació catalana, que disposava d'un bell planter de novells investigadors, formats en el veritable seminari d'investigació que l'INSTITUT constitueix, ensinestrats en les formes del modern treball científic colectiu.

L'èxit d'aquesta fundació, molt superior al que de moment podem esperar, fa més apremiant l'obligació nostra de dotar d'aquest instrument fecondíssim l'estudi de les ciències y el de la nostra llengua.

La situació de la llengua catalana no té paritat ab la de les altres llengües. Les dels pobles que han viscut, normalment sense solució de continuïtat en l'evolució de tots els elements de la seva personalitat, ab acadèmies o sense acadèmies, han estat sempre estudiades y treballades, y la funció d'aquestes institucions colectives es naturalment molt simplificada, molt fàcil y senzilla, apart de menys necessària y urgent.

Però quan un poble (y aquest es el cas de Catalunya) ha estat quatre segles sense conresar el seu idioma; quan aquest idioma no ha pogut aprofitar, com els seus germans neollatins, a l'entrar en l'ado-

lescencia, la gimnàstica incomparable del renaixement clàssic; quan, mentres els altres idiomes s'enfortien y aixamplaven donant forma ideològica a les noves disciplines científiques, y als descobriments geogràfics, y a les invencions industrials, y als nous ideals dels homes, l'idioma català restava isolat; reclòs, com empresonat, lluny de les corrents y les preocupacions y els treballs del món, sense poetes y literats que 'l polissin y embellissin, sense oradors y polítics y estadistes que l'usesin, sense savis y investigadors que l'augmentessin, sense multituds que sempre y en tots els actes y en tot el viure se 'n servissin; allavors la necessitat d'aquest altíssim instrument de renovació es imponderable, y l'urgència d'instituir-lo d'una evidència irresistible.

En els pobles que s'han desenrotllat normalment, y sense interrupcions violentes, per la tradició dels grans escriptors de totes les comarques y la cooperació de tots els elements de la vida colectiva, especialment dels organismes de l'Estat, s'ha format un tipu de llenguatge escrit, la llengua literaria, que ha donat un centre d'unitat a l'idioma y el guarda de caure en el perill gravíssim de l'anarquia dialectal. En els pobles espiritualment colgats per un cataclisme històric durant segles, com Catalunya, al tornar a la vida no hi ha cap centre de coesió, l'anarquia es completa, no hi ha tradició literaria, no hi ha coneixement total de totes les formes comarcals o regionals de l'idioma, no hi ha una llengua literaria a continuar. Hi ha tantes llengües escrites com escriptors, tantes com comarques o regions; y, naturalment, no hi ha tampoc gramàtica, sinó gramàtiques, no hi ha ortografia, sinó ortografies; y les coleccions de paraules que s'estampen no són pas l'inventari de la llengua, no són propiament diccionaris, sinó llistes de mots més o menys útils com treball preparatori. Aixís ha passat a Catalunya. En els segles mitjos la nostra llengua, era una, tant en la ploma del rei en Jaume y den Muntaner com en la den Ramon Llull o en la de l'Auzias March, en

boca del rei Martí com en la de Sant Vicenç Ferrer; que 's fos de València o de Mallorca, que 's fos de Rosselló o de Barcelona, no importava : la llengua era la mateixa. Si hagués seguit normalment la seva evolució, aquesta forma de llengua literaria hauria estat enfortida per les generacions successives, y el Renaixement clàssic l'hauria consagrada definitivament, posant-la en condicions de soportar tranquilament y sense perill els temporals socials, els daltabaixos de l'història.

La nostra llengua no havia aconseguit aquest grau d'estudi quan va interrompre la seva normal evolució : perxò al reprendre-la ara, modernament, el treball o esforç a esmerçar-li ha d'esser més intèns, més formidable, perquè hem de guanyar el temps perdut y hem de remoure obstacles també formidables. Y aquesta mateixa situació, que la posa en condicions d'inferioritat en la lluita o concorrencia ab els altres idiomes, fa més necessaria, més indispensable pera ella, la possessió de tots els instruments de perfecció, de tots els medis d'enfortiment y expansió que cabalment per aquestes raons de son procés històric ella no posseeix y tenen, en canvi, al llur servei les altres llengües llatines.

An aquesta necessitat respon la creació d'una Secció filològica a l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, y la major y més perfecta adecuació a tal finalitat ha d'esser la llei que presideixi a l'organització, dotació y regulació d'aquest INSTITUT.

La seva missió primera, primordial, es descobrir y formular les lleis gramaticals del nostre idioma, escatir y fixar les seves formes ortogràfiques, inventariar el lèxic català, totalment, integralment, ab filiació etimològica, ab notació fonètica, ab totes les varietats dialectals, ab l'evolució històrica dels mots, ab l'aria geogràfica de cada un, ab l'expressió gràfica de les coses que cada paraula ha representat o representa, ab la definició científica de les mateixes.

Tots els medis adequats a semblant missió han d'esser usats

per aquest INSTITUT : investigacions històriques, investigacions geogràfiques, excursions, estudis fonètics, estudis comparatius, consultes, informacions públiques, concursos, organització de la col·laboració en totes les terres de llengua catalana, desde Perpinyà a Elx y desde Fraga d'Aragó a Alger de Sardenya; cooperació d'elements tècnics en els diferents ordres de l'activitat social, discussions ab l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS en plè, publicació de textos y de qüestionaris, d'instructes pera 'ls cooperadors, d'estudis parcials o fragmentaris...

Però aquesta institució n'ha de tenir una altra, de missió o funció molt necessària per la situació especial de la nostra llengua : la d'estimular o fomentar la restauració, això es, l'enfortiment, l'expansió de la llengua catalana; funció, aquesta, certament, circumstancial, però que per molts y molts anys serà indispensable. Les vicissituds polítiques, dels pobles trascendeixen a la vida de les llengües que parlen : les de la nostra historia han desarticulat l'idioma català fins al punt de fer creure que són llengües diferents les que s'usen a Valencia, al Rosselló y a Mallorca, que 'l català es no més el llenguatge de l'antic Principat de Catalunya. An aquesta pertorbació de l'aria geogràfica propia de la nostra llengua, s'hi ajunta la reducció de l'aria viva, de la massa d'homes pera 'ls quals aquesta llengua es l'idioma de tota la vida, això es, no solament el parlat, sinó també l'escrit, el del viure social y públic. Car, aixís com els idiomes en plena força depassen l'aria geogràfica, vessen y irradien enllà de les llurs fronteres territorials, els idiomes que decauen, y els que renaixen o surten d'un gran adormiment, no dominen, sinó que són dominats a dins mateix de la seva propia aria geogràfica. Aixís, de reducció en reducció, el mercat d'aqueixos idiomes devé tant petit, que l'iniciativa dels autors y editors no troba l'estímul de la remuneració o del negoci, y, per aqueixa mateixa causa, la producció hauria d'esser més intensa que en les altres idiomes, a fi de rescabalar-se del temps perdut, es rudimentaria. Es aquest un nou obstacle pera que puguin sortir de l'estat d'empobri-

ment en que han caigut, car no hi ha producció literaria allà ont no hi ha lectors, ni 's formen lectors de les llengües en les quals manquen llibres pera llegir.

El patrimoni d'un idioma es el conjunt d'obres escrites en aqueix idioma : la riquesa, la varietat, l'importancia d'aquestes obres, es el factor principal de la seva força. L'idioma català, que ha estat segles fòra de la circulació, no solament ha deixat de posseir la producció indígena que hauria tingut durant aquests segles, sinó que s'ha vist privat d'un altre element d'importancia capitalíssima. Els pobles no viuen isolats, deslligats els uns dels altres, sinó que viuen en una comunitat espiritual cada dia més intensa, sobre tot després de la descoberta de l'impremta. L'home modern se nodreix no solament del que han escrit els seus compatriotes, sinó també del que en totes les llengües, desde les que han mort a les que avui tenen l'imperi del món, han buidat els homes genials de tots els pobles. Y es una situació d'inferioritat, la d'un poble que, tot aquest moviment espiritual, no 'l pugui rebre per la via natural de la llengua propia; com es una situació d'inferioritat, pera aquesta llengua, no haver-se adaptat totes les creacions genials de l'humanitat, no haver-se enriquit, enfortit, guanyat majestat y gracia y agilitat, y precisió en aquesta tasca d'incorj oració de tota l'espiritualitat antiga y moderna.

Apart que es deficient, incompleta, la vida d'un idioma que no té lexic y formes d'expressió pera totes les disciplines humanes, científiques o tècniques, abstractes o pràctiques; ni 'ls instruments més vulgars pera 'l seu estudi elemental, com gramàtica y diccionaris pera els homes d'altres llenguatges; ni les publicacions pedagògiques en que 's formen els sentiments de la massa, de la generalitat.

Pero es necessari naturalitzar en la nostra llengua totes les obres clàssiques de les llengües savies y de les llengües vives, les obres mestres en tots els ordres del coneixement, les obres essencials consagraades pel temps, aixís com els instruments moderns més elementals

de la vida de l'esperit. Perxò aquesta tasca ha d'esser l'altra funció que s'ha d'encarregar a la novella Secció de l'INSTITUT.

Totes aquestes consideracions gairebé prejuten ja 'l criteri pera triar entre 'ls dos tipus d'institució usats pera 'l treball científic colecciu, entre 'l tipu d'academia y el d'institut. Certament aquesta diferenciació s'ha produït ab el temps. La primera academia, la famosa «della Crusca», creada a Florença, l'any 1582, cabalment pera fer el diccionari de la llengua toscana, venia a esser una comissió de treball, no un Senat d'eminencies a la posta de la vida, a l'hora en que manca la voluntat y el temps y les forces físiques pera entèregar-se al treball intèns. Però l'«Academia Francesa», adaptació de la Crusca, feta per Richelieu, que ha servit de model a altres academies nacionals entre elles a la «Real Academia de la Lengua», de Madrid, ha estat y es una assemblea destinada a tributar una nova honor, una glorificació nacional, als homes eminents, més que a treballar la llengua francesa, que en veritat no ho necessita.

Escau, doncs, més a la modestia de la nostra condició present, a les necessitats d'activitat intensa que l'estat de la nostra llengua reclama y a l'urgència del seu estudi y expansió (tant se val el nom que s'usi), el tipu de comissió de treball, de centre d'investigació científica, al qual se portin els homes més adaptats a les funcions que li són encomanades. Y això no es pas obstacles que un altre dia, ab més medis y representació que avui, se pugui completar o ampliar, fent-se, allhora que instrument de treball, Augusta sèu de glorificació, cridant-li a tots els conresadors eminents de la nostra llengua.

Tots aquells que 's preocupen del nostre renaixement cultural se dolen de la vergonyosa situació en que 's troba entre nosaltres un altre ordre d'estudi : els de les ciencias matemàtiques, físiques, biològiques, predilectes de la civilització contemporania, y el florir ditzós de les quals es mirat en cada país com indispensable, no tant sols a l'assoli-

ment de la seva majoritat intel·lectual, sinó a son mateix progrés material y prosperitat econòmica.

Aquesta situació no es nova, ni tant sols recent. L'atràs científic general del nostre país data de més lluny que no pas aïr. Però mai com ara havia estat tant gran, ni havia devingut tant perillós, el desequilibri entre aquesta inferioritat nostra y la superioritat dels demés, creixent en poder y més difosa cada dia. Les nacions del món dediquen avui energies poderosíssimes y sumes enormes, ab l'ambició, cada una, d'assolir una supremacia científica que ja no saben considerar com deslligada de la supremacia política. Y totes hi volen esser en l'obra de la ciencia. L'Italia, descuidada fa poc, ha volgut refer-se, y en quaranta anys ha aconseguit una entrada triomfal y definitiva en la vida científica internacional, fins al punt d'haver assolit imposar la seva llengua, relativament poc difosa, com a oficial als Congressos y demés manifestacions semblants, al costat del francès, de l'anglès y de l'alemany. Pobles considerats aïr com a barbres s'han posat avui en primera linia, en la competència mundial, mercès a l'heroisme ab que han volgut entrar y han entrat en el cultiu de la ciencia; y es ja un tòpic citar els considerables esforços y bella tasca realitzats pel Japó en aquest punt. Ni deixa tampoc, algun país que l'història havia lligat a nosaltres, d'haver-nos prèns una considerable davantera en l'obra de combatre la fatalitat que secularment sembla condemnar-nos a l'atràs científic.

Trist es dir-ho, però, entre nosaltres, en aquest ordre de coses, tot, absolutament tot, està per fer... No hi escau, en un document com el present, dir el detall y fer el quadre de les penosíssimes circumstancies de la nostra situació actual. No més en un aspecte de la qüestió voldriem insistir que, certament, a judici dels que s'han ocupat del mal y de sos remeis, sembla esser son central problema: la manca d'un viure científic, col·lectiu y organitzat; manca que fa estèril constantment y condemna a quotidians fracassos les energies indi-

viduals més potents y les més belles iniciatives. Entre 'ls mals de que sofreixen els nostres aciençats, ab un valor personal digne certament de major ajuda, el pitjor de tots es l'aïllament, si no es que aquest sia la causa o ocasió de tots els altres. La gratuïta disposició pera 'l saber, que dóna a certs homes la naixença, no dèu haver mancat, evidentment, de produir-se sovint, aquí, com per tot. Però, arreu ont la vida científica existeix organitzada, una poderosíssima col·laboració social ve a lligar-se ab aquest element que porta l'individu. La ciencia es, com reconeix tothom, una obra essencialment social. Suposa com a necessari precedent una organització civil, un aplec d'homes dotats del sentit de les empreses colectives, de la col·laboració dels uns ab els altres, de la cooperació internacional, de l'unitat superior que aporta en l'empresa comuna no solament tots els cercadors d'avui, sinó aquests ab tots els del passat y ab tots els de l'avenir. Aïllar-se, lligar estretament el saber a la persona, representa la negació de qualsevulla ciencia veritable. Els nostres aciençats, que la fatalitat històrica condemna encara a l'aïllament, tant sols difícilíssimament y extraordinàriament poden integrar llur esforç y els resultats del mateix a l'obra científica universal. Y, d'altra banda, la dura necessitat de referir-ho tot per ells mateixos, els sol inclinar, ab tendència tràgica, a un dels dos extrems : a un ambició bastir edificis ab pures intuïcions, ab la pretensió d'arribar tot seguit als núvols; o a un humil renunciament, a una servil copia y dòcil seguiment dels resultats de la producció estrangera, com si aquí, per una misteriosa maledicció definitiva, fos a jamai impossible una sola descoberta o la producció d'un sol pensament original.

L'integritat de la nostra renaixença cultural necessita, per altra banda, que no oblidem el domini de les ciències, en l'actual moment decisiu, quan tractem d'assegurar pera sempre, a la nostra parla aquella posició de dignitat acadèmica que li pertoca. Tots sabem quina es, en dit punt, la dolorosa lluita que sostenen els nostres.

aciençats entre les exigències de l'edició que imposen econòmicament llengües no nadiues y les tendències sinceres de llur esperit, que 'ls portarien a valer-se tot-hora de l'únic llenguatge en que, íntegrament, fidelment, les concepcions de son esperit poden trobar expressió y veícol. Pera que 's produís en català una literatura orgull del nostre poble, revelació entre les gents y perpetuació en els segles de l'ànima de la Catalunya moderna, n'hi ha hagut prou ab els impulsos sentimentals; pera que 's produeixi ciencia catalana, revelació de la nostra espiritualitat també, aquells no basten : es necessaria una organització sòlida y eficaç de la cooperació colectiva. Y l'afirmació de la llengua catalana no serà definiva sinó quan en ella hagin parlat a tot el món culte, matemàtics, històlegs, psicòlegs, investigadors de la química, dels astres o de les condicions biològiques del fons de la mar. No es necessari, altrament, insistir en l'indispensable auxili que 'ls homes de ciencia poden prestar a certes empreses filològiques, com la del Diccionari; les definicions del qual careixerien tal volta, sense una col·laboració d'aquest ordre, de la precisió y la propietat que han de concedir-los per temps y temps l'autoritat necessaria.

Però aquesta cooperació social al treball científic ens es exigida ademés pels nostres mateixos interessos econòmics, menaçats més apremiantment cada dia per la superioritat científica estrangera. No ja solament a la competència internacional ni en la lluita pels mercats se tradueix aquesta, sinó que, a casa nostra mateixa, ens subjecta a una mena de condició vergonyosíssima de colonia, fent venir a mans estrangeres les millors empreses, els més nous y importants afers dins la vida econòmica del país. La nostra terra sembla nostra, la nostra ciutat sembla nostra : en realitat són, en gran part, domini d'extrangers, que les senyorejen per la ciencia, per la tècnica, per la organització. Mil vegades s'ha dit en mil tons distints : sense ciencia original, en un país, no hi ha industria original; sense industria original no hi ha vida econòmica independent. Qualsevol temp-

tativa que es faci pera redimir-nos de l'esclavitut en aquest punt, ha d'esser estèril si no combatem el mal per l'arrel. La ciència d'avui representa, pera nosaltres, la riquesa pública de demà.

Les condicions ineludibles de la realitat exigeixen, doncs d'una manera urgent, que aquelles corporacions que vulguin correspondre a les exigencies de l'opinió pública tractin de posar-li remei eficaç. Pera aquesta tasca la Diputació de Barcelona ve preparada, y ve també, fins a cert punt, obligada pel que ja ha fet y fa, en l'ordre de l'investigació històrica, ab la creació y sosteniment de les actuals Seccions de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS.

Hauria, doncs de procedir a completar l'INSTITUT ab les Seccions de Ciències matemàtiques, físiques y biològiques, formant un organisme nou, un Institut de ciències que, colocat en unitat conjunta ab les actuals Seccions històrico-arqueològiques y aprofitant alguns dels medis y practiques ja reunits y utilitzats per aquest, el completès en l'ordre científic, donant-li la complexitat indispensable a una entitat pública que no vulgui donar preponderancia viciosa a una de les branques del saber humà en perjudici de les altres. Un nou departament en el nostre INSTITUT, aplegant homes y obres especialment donats al cultiu de les ciències matemàtiques, físiques y naturals, serà el primer pas, y el més decissiu segurament, en aquesta empresa trascendental que ha de conduir-nos al nostre ple viure científic universal, permetent als nostres aciençats sortir de l'aïllament y realitzar investigacions propries, y redimir-nos a tots alhora de la desorganització actual y del vergonyós asserviment respecte de la producció estrangera.

La creació de l'Institut de Llengua catalana y de l'Institut de Ciències, pera completar l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, format vui per Seccions que constitueixen un institut històrico-arqueològic, planteja alguns problemes d'organització pera mantenir l'unitat de la novella y ja gloriosa Institució, sens perjudici de la llibertat, de

l'autonomia de cada una de les seves tres grans Seccions o branques.

L'«Institut Nacional de França», creat per l'artícle 298 de la Constitució de 5 fructidor de l'any III (22 Agost 1795), compost de les cinc grans acadèmies, es presidit per torn pels presidents de les mateixes. El nostre INSTITUT, que no estaria format més que per tres instituts o acadèmies, podria ésser presidit també per torn, però de manera que en un mateix any turnessin els tres presidents en el carrec, ocupant-lo, per exemple, quatre mesos cada un. Més, com es convenient un cert «esprit de suite», una continuïtat sense solució o interrupció en la conducció de les tasques col·lectives, especialment en la vida de relació, convé que sigui permanent el secretari, això es, nomenat per un temps indefinit entre els secretaris de les tres seccions o acadèmies o instituts.

L'actuació ordinària de l'INSTITUT hauria d'ésser per Seccions. Els tres instituts, Històric-arqueològic, de la Llengua catalana, y de Ciències, se reuniren y treballarien separadament ab plena autonomia, ab representació, medis y publicacions pròpies. Més sempre les publicacions de tota mena haurien de portar el nom de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS a la portada, així com dels fonsos, ingressos o béns pròpis, especials de cada Secció o branca hauria de destinar-se una part a les despeses generals de l'INSTITUT y de la Biblioteca.

L'INSTITUT s'hauria de reunir en ple, ajuntant tots els seus membres, sense separació de Seccions, en les sessions inaugurals, de recepció de membres, de formació de presupost general, així com pera resoldre respecte d'actes, funcions, reunions o institucions en que hagi d'actuar, intervenir o ésser representant l'INSTITUT en ple.

La nostra Biblioteca nacional, encara que nascuda a redós de l'INSTITUT, es convenient que tingui una organització pròpia seva, separada de la de l'INSTITUT. Perxò ha d'instituir-se una Junta patronal de la Biblioteca en que hi hagi una representació dels tres instituts y de la qual puguin formar part representants de les corpora-

cions y entitats que facin donatius d'importancia a la Biblioteca, així com persones que hagin contribuït d'una manera extraordinaria a formar-la.

Per tot això considera aquesta presidència que ha d'insistir en la moció continguda en la *Memoria* al començament esmentada, respecte de la necessitat d'ampliar l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, creant un institut filològic o de la Llengua catalana, y un institut de Ciències, al costat de les Seccions actuals que formen un institut-històric-arqueològic, funcionant ab llibertat y autonomia els uns dels altres a dins de la superior unitat de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS que tots plegats constitueixin.

Déu guardi a V. molts anys.

Barcelona, 4 de Febrer de 1911.

EL PRESIDENT,
E. PRAT DE LA RIBA

Senyor Viç-president del Departament Central.